

VIERAANA *Iiris Autio*

Iiris Autio esittelee venäläiseksi teatteriksi vuonna 1879 valmistunutta Aleksanterin teatteria, jossa Kansallisooppera ja -baletti toimivat vuoteen 1993. Nyt se on aktiivinen vierailuteatteri sekä muun muassa Tero Saarisen tanssiryhmän harjoitus- ja kotinäyttämö.

Taiteen ja tuotannon luova liitto

Iiris Autio tiesi jo varhain, että hänen työuransa liittyy tavalla tai toisella taiteen tuottamiseen ja johtamiseen. Nyt päämäärätietoisesti ammattiinsa kouluttautunut nainen on paitsi tanssiryhmä Tero Saarinen Companyn toiminnanjohtaja myös Suomen kulttuuriviennin johtavia asiantuntijoita.

■ Iiris Autio löytyy monen kapean portaikon takaa Helsingin Bulevardilta vanhasta oopperatalosta, joka nykyisin tunnetaan jo ehkä paremmin Aleksanterin teatterina. Siellä sijaitsee Suomen nykytanssin ja kulttuuriviennin ehdottomaan eliittiin kuuluvan Tero Saarinen Companyn muutamien huoneen toimipiste.

Sijaintia voi pitää ihanteellisena, koska samassa rakennuksessa on myös tanssiryhmän vakituinen harjoittelutila ja kotinäyttämö.

Elokuussa on helsinkiläisille ja kaupungissa vierailuille tanssin ystäville tiedossa harvinaista herkkua, kun pääosin kansainvälisillä näyttämöillä kiertävä ryhmä esiintyy lähes kolmen viikon ajan Helsingissä. Aleksanterin teatterissa nähdään tanssija-koreografi **Tero Saarisen** tulkinnat **Igor Stravinskyn** klassikoista *Petruška* ja *Kevätuber*. Lontoon Queen Elizabeth Hallissa ja Venetsian biennaalissa ensi-iltansa saaneet teokset ovat keränneet suitsutusta kriitikoilta ja yleisöltä jo lähes kolmessakymmenessä maassa.

Ryhmän teosten vahvuus piilee niiden kokonaisvaltaisessa elämyksellisyydessä, jonka luomisessa myös elävillä musiikilla ja visuaalisuudella on keskeinen merkitys. Toinen Tero Saarinen Companyn erityispiirre ovat taiteilijatapaamiset, joissa yleiso voi jäädä keskustelemaan näkemästään ja kokemastaan teki-

Iiris Autio toivoo Suomeen lisää huipputason manageriosaamista.

– Usein yli puolet yleisöstä osallistuu keskusteluun ja ilmapiiri on ollut välitön. Meille on tärkeä saada palautetta ja toisaalta lisätä tanssin tuntemusta Suomessa, Iiris Autio sanoo.

Iso tuoteperhe

Viime vuosi merkitsi ryhmälle läpimurtoa Pohjois-Amerikassa, jossa teki ensimmäisen kiertueensa maaliskuussa. Arvovaltainen *The New York Times* nosti ryhmän esitykset vuoden tanssitapausten joukkoon Yhdysvalloissa.

Tanssiryhmä esiintyi muun muassa New Yorkin The Joyce -teatterissa, jota pidetään yhtenä johtavista tanssin näyttämöistä maailmassa. The Joyce haluaa myös panostaa tuotantorahaa ryhmän seuraavaan teokseen, jonka rahoituksesta yli 80 prosenttia tulee ulkomailta. Ensi marraskuussa ryhmä esiintyy vieläkin kuuluisammalla areenalla: Brooklyn Academy of Musicin 2 000-paikkaisessa Howard Gilman Opera Housessa.

Autio selvittää Tero Saarinen Companyn ansaintalogiikkaa:

– Oman ryhmän esitykset ovat brändin kärki, jossa näkyy Tero Saarisen ja hänen luottoihmistensä kädenjälki kaikkein parhaiten.

Toinen tulonlähde ovat lisenssimaksut, joita kertyy, kun maailman johtavat ryhmät ostavat oikeuksia Tero Saarisen teoksiin. Viime aikaisia asiakkaita ovat olleet muiden muassa hollantilainen huippuryhmä Nederlands Dans Theater (NDT 1) sekä Göteborgin baletti, jolla on jo useita Saarisen teoksia ohjelmistossaan. Ranskalainen Lorrainen baletti on tilannut Saariselta ja tämän työryhmältä tälle syksylle Stravinskyn teoksen *Häät (Les Noces)*, johon osallistuu yli kuusikymmentä esiintyjää.

Kehitteillä ovat lisäksi oheistuotteet ja haaveissa on myös Saarisen oman liiketekniikan opetukseen keskittyvä koulu.

– Suurin kasvualue on digitaalinen tuotanto, jolle on olemassa kasvava kysyntä ja markkinat. Meillä oma elokuvatuotanto on kuitenkin vasta käynnistymässä, Autio toteaa.

Verkostot toimivat

Liike-elämän termit istuvat hyvin Iiris Aution ilmaisuun. Alun perin valtiotieteen maisteriksi koulututtunut Autio syventyi taiteen tuottamiseen aluksi kotimaisten taideyliopistojen järjestämässä jatkokoulutus-

ohjelmassa, jonka jälkeen hän suoritti maisteritutkinnon taidejohtamisessa London City Universityssa.

Tero Saarinen Companyn tapa tehdä esityksiä on edistyksellinen, ja perustuu hyvin toimiviin verkostoihin ja henkilösuhteisiin.

Vain kuusi henkilöä työskentelee kuukausipalkalla, vaikka esimerkiksi viime vuonna tanssiteosten toteutukseen osallistui kaikkiaan yli 80 ihmistä eri puolilta maailmaa. Näin saadaan Aution mukaan palkattua produktioihin aina samanhenkiset yhteisten arvojen jakajat – parhaat osaajat.

– Esimerkiksi valosuunnittelijamme **Mikki Kuntu** on tehnyt Teron kanssa kiinteää yhteistyötä yli kymmenen vuoden ajan, ja maailmalla yhteistyö on saanut ansaitsemaansa huomiota. Täällä Suomessa Mikin huippuosaaminen nousi laajempaan tietoisuuteen vasta Eurovision laulukilpailujen myötä, Autio sanoo.

Toinen hyvä esimerkki ovat Petruska-teoksessa soittavat **James Crabb** ja **Geir Draugsvoll**, jotka konsertoivat jatkuvasti paitsi duona myös huippuorkesterien solisteina ympäri maailmaa.

Tero Saarista itseään toiminnanjohtaja luonnehtii karismaattiseksi henkilöksi, joka pystyy johtamaan kaikki tiimiläiset kohti samaa päämäärää.

– Riskinotto ja yrittäjähenkisyys ovat arvojamme, mutta ne eivät ole mitenkään ristiriidassa taiteellisten tavoitteidemme kanssa – päinvastoin. Taiteellinen ja tuotannollinen kunnianhimo on mahdollista yhdistää, Autio toteaa.

Matkapäiviä kertyy hänellekin runsaasti, sillä ryhmällä on toimintaa vuosittain noin kymmenessä maassa. Esityksen siirtäminen toiseen maahan on kuukausien projekti, johon sisältyy paljon suomalaista osaamista.

Yrittäjähenkä

Kotimaassa esiintymisellä täytyy olla tanssiryhmälle suuri henkinen merkitys, sillä jokainen kerta tuottaa Iiris Aution sanoin hirveästi tappiota. Ryhmän vuosittaisesta liikevaihdosta yli 60 prosenttia tulee ulkomailta.

Tero Saarisen ryhmä on kansainvälisenkin mittapuun mukaan kallis esiintyjäryhmä, ja esitysten on vedettävä isot katsomot täyteen. Sen sijaan kotimaassa ei riitä, vaikka Kansallisoopperan suuri sali myytäisiin viimeistä paikkaa myöten.

– Niin tapahtuikin pari vuotta sitten, mutta silloin

The New York Times nosti Saarisen HUNT-teoksen viime vuoden tärkeimpien tanssitapausten joukkoon Yhdysvalloissa.

eräs yksityinen lahjoittaja vaikuttoi esityksestämme ja yrittäjäasenteestamme niin paljon, että halusi kattaa miinuksemme, Autio kertoo.

Tanssi on hänen mukaansa Suomessa selvästi alirahoitettu taidemuoto, jolta puuttuvat tuntuvat julkiset tuet. Esimerkiksi Helsingin kaupungin tuki ryhmän kokonaisbudjetissa on marginaaliset pari prosenttia, kun puheteatterien tuet lasketaan kymmenissä prosenteissa.

– Taidetanssi ei ole puhdasta bisnestä missään päin maailmaa, vaan ulkopuolisella tuella on keskeinen merkitys. Julkisen tuen osuus ryhmämme kokonaisbudjetista on ollut alle kolmanneksen, kun suomalais-teattereilla keskimäärin – ja ulkomaisilla kilpailijoillamme – niiden osuus kohoaa jopa 70 prosenttiin, Iiris Autio summaa.

Ulkomailla esiintymisestä kertyy yhtiölle huomattavasti voittoa, jolla se sitten rahoittaa parhaansa mukaan kotimaan tappioita ja kiinteiden kulujen tuomaa alijaamaa.

– Aina emme siinä kuitenkaan onnistu. Huolimatta Pohjois-Amerikassa saavuttamastamme menestyksestä esimerkiksi viime vuosi oli meille raskaasti tappiollinen. Koska julkisten tukien pienuus ja siitä johtuva epäedullinen taloudellinen kilpailutilanne on suurin ryhmämme kehitystä rajoittava tekijä, yritämme suhtautua kotimaan esiintymisiin pitkän tähtäimen investointeina. Niiden avulla saamme toivottavasti julkiset avustuksemme nousemaan järkevälle tasolle, Autio toteaa.

Kansainvälisestä näkökulmasta tanssin tilanne näyttää kuitenkin hyvältä, ja sen suosio kasvaa koko ajan. Monessa maassa tanssi onkin hänen mukaansa nostettu kulttuuripolitiikan painopistealueeksi ja aluepolitiikan välineeksi, koska se sitoo ja työllistää hyvin erityisesti nuoria.

Sinnikäs sissi

Vaikka ryhmän leipä onkin maailmalla, Iiris Autio pitäisi sekä Suomen että Helsingin imagon ja matkailun näkökulmasta viisaana, että Tero Saarinen Company ja muut vastaavat huipputoimijat voisivat vakiinnuttaa esitystoimintaansa myös kotimaassa.

Esimerkiksi hän nostaa Cirque du Soleil'n, joka pystyy hyödyntämään brändiään samanaikaisesti eri puolilla maailmaa, koska sillä on sekä kiertäviä että kiinteitä paikallisia tuotantoja.

– Luovien toimialojen ja kulttuuriviennin kehittä-

tämisessä on paljolti kyse siitä, ettei Suomella olisi varaa toistaa samaa virhettä, mikä klassisen musiikin puolella pääsi tapahtumaan. Kotimaisten mahdollisuuksien puutteesta suuri osa suomalaisista klassisen musiikin tähdistä, osaamisesta ja taloudellisesta hyödyistä on ehtinyt valua ulkomaille.

Hänen mukaansa on todella merkittävä asia, jos esimerkiksi Ville Valon ja Tero Saarisen kaltaiset omien alojensa huiput päättävät toimia kotimaasta käsin. Asian taloudellista merkitystä pitkällä tähtäimellä ei tällä hetkellä oikein ymmärretä, hän sanoo.

– Esimerkiksi Tero on todella sinnikäs sissi, jolle oma ryhmän ylläpitäminen on keskeinen arvo. Paitisi että hän on jo nyt sijoittanut ryhmänsä kehittämiseen merkittäviä määriä rahaa, Terolla on aito halu hyödyttää ryhmänsä ja merkittävän tekijänoikeusomaisuutensa kautta myös tulevia tanssijasukupolvia Suomessa.

Vertailun vuoksi: Tero Saarinen Company on alansa suurimpia työllistäjiä Suomessa Kansallisoopperan ja Helsingin Kaupunginteatterin jälkeen. Ryhmän perushenkilökunta jättää kotikaupunkiinsa Helsinkiin pelkästään henkilöverotuloina enemmän kuin mitä kaupunki ryhmää avustaa.

Vuosittain ryhmä tuo Suomeen moninkertaisesti enemmän vientituloja kuin, mitä Valtion tanssitaide-toimikunta jakaa suomalaisille tanssiryhmille monivuotisena toiminta-avustuksena, niin sanottua ensemble-tukena.

Vientiin vauhtia

– Kansainväliselle huipulle pääseminen ja aseman vakiinnuttaminen vaatii kunnollisia investointeja. Siihen tarpeeseen Suomen julkinen tukijärjestelmä ei kykene nykyisellään vastaamaan, Autio moittii.

Koska suurin osa kulttuuribudjetista menee instituutioiden ylläpitämiseen eikä kulttuurivientiinkään ole osoitettu riittävästi määrärahoja, ovat uudet kiinnostavat taiteenalat sekä luovien alojen yksittäiset huipputoimijat jääneet hänen mukaansa rahoituskallisesti ahdinkoon.

– Näkemyksellisille yksityisille lahjoittajille olisi-kin tällä hetkellä tilausta, Autio haaveilee.

Viennissä ei hänen mielestään kannata tuijottaa yleisösegmentin laajuutta vaan toiminnan aitoa globaalia kiinnostavuutta. Olipa kyseessä Tero Saarinen Company tai Tuska-festivaali, niin yksikin prosentti – jopa promille – maailman suurkaupunkien ihmisistä riittää markkinaosuudeksi.

– Yhtälöllä on kuitenkin mahdollisuus toimia vain, kun itse sisältö on tarpeeksi vetovoimainen, Autio tähdentää.

Iiris Autio, 40, on työskennellyt Tero Saarinen Companyssa vuodesta 2001. Lisäksi hän on toiminut asiantuntijana muun muassa opetusministeriön, ulkoministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön kulttuurivientiä selvittäneessä työryhmässä sekä opetusministeriön Luova talous -työryhmässä.

Hänet kutsuttiin vastikään myös Tekesin vapaa-ajan palvelujen tutkimus- ja kehittämissohjelman johtoryhmään. □